

تەنگە تاو بوونى توركىيا لە ئىدلىب

25-02-2020

نووسەرەگان

ناوەندى لىكۆلىنەوھى رووداو

گورتە : ئەو شەپەھى كە رۆژى پىنجشەممە (۲۰ شوبات/۲۰۲۰) لە شارۆچكەى نىرەب (۸ كىلۆمەتر لە باشورى خۆرھەلاتى ئىدلىب) روويدا، ئاماژەيەكى روونبوو بۆ تەنگاويى سەربازى توركىيا لە باكوورى رۆژئاواى سووريا. دوای ئەوھى گروپە ئىسلامىيە توندپەرەوھەگان بەھاوكارى راستەوخۆى توركىيا ھېرشيان بۆ سەر شارۆچكەكە ئەنجامدا، ھىزى ئاسمانى رووسى دەستوھردانى كرد و شكستى بە ھېرشەكە ھىنا كە كوژراو و برىندارى لىكەوتەوھ. لە ناويشياندا دوو كوژراو و سى برىندار لە سوپاى توركىيا ھەبوون. ھەروھە چەندىن ئالياتى سەربازىيى توركىيا تىكشكىندران.

بەرايى

ئەو شەپەي كە رۇژى پىنجىشەممە (۲۰ شوبات/۲۰۲۰) لە شارۇچكەي نىرەب (۸ كىلۇمەتر لە باشورى خۇرەھەلتى ئىدىلې) روويدا، ئاماژەيەكى روونبوو بۇ تەنگاۋىي سەربازى توركيە لە باكوورى رۇژئاۋاي سووريا. دواي ئەۋەي گروپە ئىسلامىيە توندېرەۋەكان بەھاۋكارى راستەوخۇي توركيە ھىرشىيان بۇ سەر شارۇچكەكە ئەنجامدا، ھىزى ئاسمانى رووسى دەستۈردانى كرد و شكستى بە ھىرشەكە ھىنا كە كوژراو وبرىندارى لىكەۋتەۋە. لە ئاۋىشىياندا دوو كوژراو و سى برىندار لە سوپاي توركيە ھەبوون. ھەروەھا چەندىن ئالىياتى سەربازىيى توركيە تىكشكىندران. ئەمە نامەيەكى روونى رووسيا بوو بۇ توركيە كە ئابىتە تەماشاكەر لەبەرامبەرھەر ھىرشىكى توكيا بۇ سەر سوپاي سووريا.

لەماۋەي نىكەي مانگىدا لەدەستپىكردى ھىرشەكانى، سوپاي سووريا بەھاۋكارى رووسيا سىبەشى پارىزگاي ئىدىلې و تەۋاۋى باشورورۇژئاۋاي پارىزگاي ھەلبى كۆنترۇلكردوۋە. تەۋاۋى رىگەي نىۋدەۋلەتى M5 لەنىۋان ھەلب و دىمەشق، ھەلب و لازقىيەش بەشىكىن لەو ئاۋچانەي كە سووريا كۆنترۇلى كىردوۋتەۋە.

توركيە بەردەۋامە لە كۆكرىدەۋەي ھىز لە ئاۋچەكانى باكوورى رۇژئاۋاي سووريا (لە پارىزگاكاني ھەلب و ئىدىلې) كە بەپىي ھەندىك راپۇرت ۱۵ ھەزار سەربازى توركى بە ھەموو جۇرە چەكىكى قورس و پىشكەۋتوۋ، بەسەر ۳۹ شوپىن دابەشبوون. ئەمەش برىارى توركيە دەرەخات بۇ ئەنجامدانى ھىرش بۇ سەر سوپاي سووريا. بەلام ئايا ئاسانە بۇ توركيە جەنگى سووريا بكات؟

شەرىكى توركيە جياۋاز لەۋانەي رابردوۋ

ئەو سى ئۆپەراسىۋنەي كە پىشتر توركيە لە سووريا ئەنجامىدوان بەناۋى جىاجىاۋە (قەلغانى فورات لە ئاۋچەكانى جەرابلوس و باب، چلە زەيتوون لە ئاۋچەي عەفرىن، كانى ئاشتى لە سەرىكانى و گرېسىي) بەھۇي گلۇپى سەۋزۈ تىگەيشتن لەگەل رووسيا و رازىبوونى ئەمريكا بوۋە يان گلۇپى سەۋز و تىگەيشتن لەگەل ئەمريكا و رازىبوونى رووسيا بوۋە. بەلام ھەر ئۆپەراسىۋنىكى سەربازى لە پارىزگاكاني ھەلب و ئىدىلې نەك تەنھا دژى ئىرادەي رووسىيە بەلكو ئەمە روۋبەرۋوبونەۋەي راستەوخۇي رووسىيە كە نەك تەنھا ئاسمانى ئاۋچەكەي بەدەستەۋەپە بەلكو راستەوخۇ سەرپەرشتى شەپەكانى سوپاي سووريا دەكات. بەدلىيايىۋە سووريا ئەم ھىرشە فراۋانەي لە پارىزگاكاني ئىدىلې و ھەلب نەدەكر ئەگەر رووسيا برىارى نەداپە. لىدۋانى بەرپرسانى رووسىياش تەككىد لەسەر ئەمە دەكاتەۋە. شاپانى ئاماژە پىكرىدە ئەم ھىرشە سەربازىيەي سووريا-رووسيا دەباۋە لە سىپتىمبەرى ۲۰۱۸ ئەنجامىدراپە بەلام بە ھۇي رىككەۋتنى سوۋچى لە ۱۷ سىپتىمبەرى ۲۰۱۸ لەنىۋان پوتن و ئەردوغان، بەھۇي پىشنىبارى ئاۋچەكەي دامالراۋ لەچەك بەسنىرى ۱۵-۲۰ كىلۇمەتر لەسەر ھىلى تەماس كە لە ۱۵ ئۆكتۇبەرى ۲۰۱۸ دەستپىكات، ئەنجامىدەرا. بەپىي رىككەۋتنەكە دەبوو توركيە لە ۱۰ ئۆكتۇبەرى ۲۰۱۸ گروۋپە جىھادىيەكان بىكەتە دەرەۋە و لەچەكە قورسەكان دايان بىمالىت، يەكەكانى پۇلىسى رووسى و توركى چاۋدىرى ئاۋچەكە بىكەن. پاشەكشەكرىدەن بەھەموو ھىزە چەكدارەكان لەناۋاندا تەحرىرى شام (بەرەي نوسرەي جاران) و كاركرىد بۇ كىردەۋەي رىگەي ھاتوۋچۇي نىۋان ھەلب و لازقىيە لەرپى رىگەي M4، و نىۋان ھەلب و ھەما لەرپى رىگەي نىۋدەۋلەتى M5 پىش كۇتايى ۲۰۱۸ لەو چوارچىۋەيدا رىككەۋتنى لەسەر كرابوو. بەلام دواي تىپەربوونى دووسال ئەمە جىبەجىنەبوۋە. بۇيە دەرگىت ئەمە مەشروعيەتە دابىت بە ھۆكۈمەتى سووريا و رووسيا تا دەست بەم ئۆپەراسىۋنە بىكەن. ئىستا توركيە ۋاھەستەكات رووسيا خىانەتە لىكردوۋە و دەپەۋىت دەستكەۋتەكانى لىپسىنىتەۋە كە لە باكوورو باكوورى رۇژئاۋاي سووريا لە بەرامبەر كۆپىنەۋەي بە سى ئاۋچەي ئارامى دىكە دەستى كەۋتوۋە. ھىزەچەكدارەكانى ئۆپۇزسىۋنى سووريا لە ھەندىك ئاۋچە بەتايىبەت لە شارى ستراتىژى ھەلب چوۋنە دەرەۋە. توركيە ترسى ھەبە كە سووريا و ئىران، سىنورى رىككەۋتنى سوۋچى تىپەرىن و بەردوام بن لە ئۆپەراسىۋنە سەربازىيەكان بۇ گىرنەۋەي ھەموو ئەۋناۋچانەي كە لەژىر دەستى ھىزەكانى سەربەتوركيان. بۇيە توركيە داۋا لە رووسيا دەكات كە ئىران و سووريا بوەستىنىت يان رىگە لە توركيە نەگىرت بۇ ئەۋەي بىيانوۋستىنىت. بەلام ھەرچۇنىك بىت تەدەخولى راستەوخۇي توركيە لە ئۆپەراسىۋنىكى سەربازىي راستەوخۇ لە دژى سوپاي سووريا، دىخاتە شەپكى راستەوخۇۋە لەگەل رووسيا كە ئاتوانىت دەستبەردارى بالادەستىي خۇي بە سەر سووريا بىت. ئەمەش دەپىتە ھەرەشە بۇ سەر ھەموو ئەۋ تىگەيشتنانەي كە لەگەل رووسيا ھەيەتى. لەناۋىشىياندا تىگەيشتنەكان سەبارەت بە ئاۋچەكانى رۇژھەلتى فورات و عەفرىن و ئاۋچەكانى دىكە لە باكوورى سووريا. بەن مسۇگەركردى سەركەۋتنى مەيدانى لەم

رووبەروپونەۋەيەدا، بەتايەت كۆنترۇلى رووسيا بەسەر ئاسمانى سوورپاۋە دەپنە ھۆى ئەۋەى كە رووسيا زياتر ئۇپزىسيۇنى سوورىى سەربەتوركا پەراۋىز بخت و ئۇپزىسيۇنى دىكەى دور لە توركا بەھىزىبات لەۋانەش ھىزەكانى سوورپاى دىموكرات كە توركا لە سوورپا بە تاكە دورمىنى سەرەكى خۆى دەيزانىت. دواترىش دەپنە ھۆى پەراۋىزخستى رۆلى توركا لە چارەسەرى كېشەى سوورپا و كەمكىردنەۋەى رۆلەكەى لەدۋاى قۇناغى چارەسەرى. ئەم پىشھاتانە دەنە ھۆى ئەۋەى توركا بىرلەۋەبكاتەۋە بگەپنەۋە باۋەشى ئەمريكا بەلام، گەرانەۋەى توركا بۇ ئەمريكا لەم حالەتەدا لە مەۋقىعەكىى لاۋازەۋەيە. سەيربوو كاتىك توركا داۋاى لە ئەمريكا كورد سىستىمى پاترىۋت لەسەر سنورى سوورپا دابنىت كە دەزانىت ئەمريكا ئەمە رەتدەكاتەۋە مەگەر لانىكەم توركا ھىنانى سىستەمىS400 ھەلبۈەشنىپنەۋە و پارچەكانى بكانە سكراب و بىخاتە مەخزەنەكانەۋە.

پەنابردنى توركا بۇ ناتۇ

زۆرىك لە شارەزاىان پىيانۋايە توركا داۋاى پىشتىگىرى ناتۇ دەكات ئەگەر رووبەروپونەۋەى فراۋان لە باكورى رۆژئاۋاى سوورپا روويداۋ رووسپاش بوو بە بەشىك لە شەر. لەۋجالەتەدا توركا داۋاى ئەكتىفكردى ماددەى ۵ى پەيمانى ناتۇ دەكات. بەلام زۆرىك لەتوركا پىيانۋايە كە تەدەخولى سەربازى راستەوخۆى ناتۇ رووبدات. ھىچ يەككە لە ئەندامانى ناتۇ ۋەكو دورمىنىكى ستراتيژى سەيرى رووسيا ناكەن. جگە لەۋەش، پىيانۋايە توركا رووبەروۋى پەلاماردان بوپنەۋە تا ھاۋپەيمانەكانى تەدەخول بگەن بەلكو، توركا ھىرشى كوردتە سەر دەۋلەتلىك كە ئەندامى نەتەۋەيەكگرتۋەكانە و خاۋەن سەرۋەريە. ھەرۋەھا چۈۋەتە پال تەحرىرى شام (بەرەى نوسرەى جاران) كە لە ۳۱ ئايارى ۲۰۱۳ لەلايەن ئەنجومەنى ئاسايشى نىۋدەۋلەتى كە ۋەكو رىكخراۋىكى تىرۋرىستى ناسىنراۋە. تەنانت پىناچىت ئەمريكا كە توركا پىشتى پىدەبەستىت بچىتە ناكۆكى چەكدارىيەۋە لەگەل رووسيا. ئەۋەى چاۋەپىدەكرىت ئەمريكا فشارى زياتر لە رووسيا بكات كە نەرمى زياتر پىشانىدات لە چارەسەرى سىياسى كېشەى سوورپادا. بەتايەتپىش تىگەپىشتى ئەمريكى-رووسى لەسەر ئاستى دايارىكراۋ لەسوورپا ھەيە. بە لەبەرچاۋگرتنى قەبارەى ئەۋەۋل ۋەتەناۋلانەى توركا پىشكەشى رووسپاى كوردۋە بۇ دورخستەۋەى دەرئەنجامەكانى خستەخوارەى فرۆكەى رووسى لە ۲۴ى نۆۋەمبەرى ۲۰۱۵، لەۋەتپدەگەين كە قورسە بۇتوركا لە سوورپا رووبەروۋى رووسيا بپنەۋە. لەبەردەم ئەم دەرھاۋىشتانەدا ئەردۇغان ناچار دەپنە ملكەچ بىت بۇ حساباتىكى نوي لەگەل پوتن ۋەك لەۋەى لەسەرخابى سوورپادا بەر لىدانىكى كوشندە بگەۋىت.

مەترسى لەيەكگەپىشتى نويى توركا-رووسيا لەسەر حسابى كورد

كاتىك قسە لەسەر ئەگەرى تەسفىەى حسابى نىۋان توركا و رووسيا دەكرىت لەبەرھۆكارى لۆژىكى ئەۋە دپتە خەپالمان كە دەكرىت ئەمە لەسەر حسابى كورد بىت لە ناۋچەكانى رۆژھەلاتى فورات. رووسيا لەۋەتپدەكات كە ئامانجى سەرەكى توركا ناۋچەكانى رۆژھەلاتى فورات و كۇتايھىنانە بە ئىدارەى خۇسەرى و ھىزەكانى سوورپاى دىموكرات. بوۋنى ھىزى زياترى توركا بە تەنسىق لەگەل رووسيا، دەپنە ھۆى لاۋازبوۋنى زياترى نفوزى ئەمريكا لەۋ ناۋچانەدا و رەنگە بپنە ھۆى تىكچوۋنى زياترى پىۋەندىپكانى ئەمريكا و توركا. ئەمە دەپنە ھۆى كەمكىردنەۋەى ئەگەرى دوركەۋتەۋەى توركا لە رووسيا و نىكبوۋنەۋەى لە ئەمريكا. ھەرۋەھا دەپنە ھۆى فشارى زياتر لەسەر ھىزەكانى سوورپاى دىموكرات و ئىدارەى خۇسەرى بۇ ئەۋەى بەمەرەجەكانى رووسيا-سوورپا رازىپن لە چارسەركردى مەلەفى ناۋچەكەدا. لەراستپىشدا زانپارى ھەيە كە رووسيا لەگفتوگۇكانىدا لەگەل توركا ئامادەى پىشانداۋە بۇ گفتوگۇكردى جۆرىك لە يەكگەپىشتن سەبارەت بە كۇبانى، عەين عىساۋ ناۋچەكانى دەۋرۋەرى تەلنەم. لە كاتىكدا كە توركا تەركىزى لەسەر ناۋچەى دىرىك وخۇرھەلاتى قامىشلۋىە بۇ ئەۋەى بگات بە كىلگە نەۋتەكان و برىنى پەيۋەندى نىۋان رۆژئاۋا و باشورى كوردستان و گەمارۋيان بدات، بەلام رووسيا بە لايەنى توركى راگەياندۋەۋە كە ئەم ناۋچەيە لەژىر نفوزى ئەمريكىدايە و ناكرىت برپارى لەبارەۋە بدات.